

677.024:398(497.11)"19"
745.52:398(497.11)"19"

Мина ЈЕЛЕСИЈЕВИЋ

етнолог-антрополог, кустос
Горња Горевница, 32205
Трбушани
minajelesijevic@gmail.com

ТКАЧКА РАДИНОСТ У ОКОЛИНИ ЧАЧКА

АПСТРАКТ: У овом раду је, на основу ширенској исцртаживања и релевантне литературе, представљена траја која се односи на домаћу ткачку радиност у околини Чачка током 20. века. Дај је прећлед најзаступљенијих ткачких предмета у оквиру шекћилној ћокућсвоу у сеоском домаћинсвоу.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: шекћилна радиност, ткање, шекћилно ћокућсво, ћилимарсво, девојачка сирема

Сировине и њихова прерада

Све до средине прошлог века ткачка радиност је представљала главни посао сваке жене. Ткањем су се производили материјал за израду одевних предмета, као и предмети текстилног покућства.¹ Сировински материјали који су се употребљавали за израду текстилних предмета били су домаће израде и то биљног и животињског порекла. Од биљних сировина најзаступљенији су конопља и лан.² Међутим, како је лан у овим крајевима слабије успевао, конопља се користила као основна биљна сировина.

Конопља или тежина, како је још испитаници називају, сејала се у пролеће а брала у лето. Након што сазри започињало се са њеним чупањем. Најпре се почупају, једна по једна, оне стабљике које су највише. То је рана конопља (белојка), док позна конопља (црнока) стиже касније и од ње се оставља семе.³ Потом

се преостала конопља (тзв. вељача) почупа редом. Након тога се одсеку цвет и корен те се конопља везује у денчиће (снопове) и носи на реку да се кисели.⁴ Изабере се песковито место уз обалу где се конопља потапа (тзв. мочила). Конопља се притегне камењем и остави да се кисели двадесет један дан, при чему се морало водити рачуна да, када надође река приликом кише, вода не однесе денчиће из мочила.

Када се укисели, конопља се однесе кући и добро осуши на сунцу. Осушене ручице конопље се трле на трлици.⁵ При трљењу отпада дрвенести део (поздер), а влакна остају.⁶ Овако добијено влакно је разним врстама чешљева даље прерађивано како би се из њега издвојило

.....
(1964): 345.

[1] Марина Цветковић, „Домаћа текстилна радиност у околини Пирота у другој половини XIX и у XX веку“, у: *Гласник Етнографској музеја у Београду*, књ. 74-1 (2010): 266.

[2] Братислава Владић-Крстић, „Текстилна радиност Срба у XIX и XX веку“, у: *Народна култура Срба у XIX и XX веку. Водич кроз сјалну јосшавку* (Београд: Етнографски музеј, 2003), 107.

[3] Милка Јовановић, Јасна Бјеладиновић, „Женска домаћа радиност“, у: *Гласник Етнографској музеја у Београду*, књ. 27

[4] Конопља у себи има кончиће или влакна. Око њих је спољашња кора, а изнутра срж. Како су влакна срасла и са једним и са другим делом конопље, да би се влакно одвојило од њих, тј. од трске, конопљу је потребно киселити. (Босиљка Радовић, „Гајење и обрада лана и конопље у нашем народу“, у: *Гласник Етнографској музеја у Београду*, књ. 19 (1956): 39)

[5] Ручне справе које служе за обијање конопље. (Исто, 44)

[6] Милка Јовановић, Јасна Бјеладиновић, *Женска домаћа радиност*, 346.

најквалитетније и најдуже повесмо за основу тканина. Слабија и краћа влакна, преостала након извлачења повесма, чешљана су малим и великим гребенима и обликована у кудељице од којих се прела потка.⁷

Другачији начин живота и повољни услови за индустријску производњу памука у другој половини 20. века условили су ширу употребу памучних текстилија које су потиснуле из употребе текстилије од конопље.⁸ Након што је гајење конопље изобичајено шездесетих година прошлог века, у употребу све више улази памук. Међутим, требало би напоменути да је памук и раније, уз конопљу, био у употреби, али су га, како се није гајио већ куповао, само имућнији могли да приуште.

Међу сировинама животињског порекла највећи део потреба при изради текстилног покућства и одевних предмета подмиривала је овчија вуна.⁹ Овце су се шишале једном годишње. Најпре се, око Ђурђевдана, према речима испитаника, „почишћају“, тј. ошиша им се вуна око врата, по бутовима, репу и донекле по плећкама, док је преко леђа остајало руно. Вуна од „почисти“, коју овце испрљају, користила се за плетење, док се за ткање употребљавало квалитетније руно које се касније шишало са леђа оваца.

Након шишања вуна се прала, сушила и редила. Гребенима се извлачила влас (дуже и квалитетније влакно коришћено за основу). Оно што преостане након извлачења власи назива се *чим* (ситније влакно које је уткivano као потка при ткању).¹⁰

Поред ручне обраде, вуна се редила и у вуновлачарама, али оне нису раздвајале *чим* од власа, већ су вунено влакно обликовале у дуге кудеље једнаког квалитета.¹¹

Вуна се прела на прелима, али и током лета док се чувала стока. Жене су тачно знале коју дебљину нити је потребно опрести, било од вуне или конопље, за који ткани предмет.¹² За опредење тањих нити (коришћених за израду ирама, шареница, пешкира) користило се вретено, док се на дружицу (веће вретено) прела дебља пређа за израду губера или ћилима.

Тежину су жене бојиле код куће користећи природне биљне боје које су добијале из разних плодова, корења, лишћа или коре. Од дужине времена колико се пређа држи у боји и количине лишћа или коре зависили су јачина и тон боје.¹³ Углавном је било потребно да тежина преноћи потопљена у укувану смесу од лишћа или коре. Кад се охлади, тежина се извади. За добијање жућкасте боје галичила се, тј. потапала у галицу (плави камен) или у џибру (остатак комине након печења ракије), док се браон боја добијала коришћењем орахове коре (клапине). Од листа паприке добијала се зелена, а од јовине коре помешане са галицом црна боја.

Са друге стране, у бојаџијским радњама углавном се бојила вунена пређа. Најпре у земљаним лонцима, а у каснијем периоду у казанима чија је запремина била од 50 до 200 литара.¹⁴ За разлику од вуне бојене код бојаџије, боја се са тежине, обојене природним бојама, није спирала и отирала приликом прања.

[7] Братислава Владић-Крстић, *Текстилна радиноси Срба у XIX и XX веку*, 112.

[8] Александра Тркља, „Колекција пртених чаршава у Етнографском музеју у Београду“, у: *Гласник Етнографског музеја у Београду*, књ. 73 (2009): 231.

[9] Братислава Владић-Крстић, *Текстилна радиноси Срба у XIX и XX веку*, 117.

[10] Невенка Бојовић, Радован М. Маринковић, *Моравички занати и занимања* (Ивањица: Задружно предузеће „Ивањица“; Чачак: Литопапир, 1990), 43.

[11] Братислава Владић-Крстић, *Текстилна радиноси Срба у XIX и XX веку*, 118.

[12] Драга Радосављевић, *Трнава какве више нема, етнографски записи* (Београд: Етнографски музеј Београд; Завичајно друштво „Трнава“, Библиотека часописа „Врело“, 2002), 27.

[13] Милка Јовановић, Јасна Бјеладиновић, *Женска домаћа радиноси*, 348.

[14] Невенка Бојовић, Радован М. Маринковић, *Моравички занати и занимања*, 49.

Ткачка радиност

Колики се значај придавао домаћој радиности иде у прилог и податак да су по завршетку Другог светског рата у сеоским школама, у виду допунског образовања, за девојке организовани домаћички течајеви¹⁵ на којима су девојке, између осталог, подучаване и ткању. Према речима Радована Танасијевића из Горње Горевнице, на једном оваквом курсу била је ангажована и његова мајка Маргита Танасијевић која је у периоду од 1945. до 1947. године два пута недељно у сеоској школи, без икакве новчане надокнаде, подучавала девојке шивењу, везу и ткању.¹⁶

Хоризонтални разбој¹⁷ са два вратила, брдилима са брдима, два или четири нита и подношцима био је најзаступљенији на овим просторима. За разлику од вертикалног разбоја, изради тканина на хоризонталном, какав познају испитаници, претходиле су сложене предрадње као што су сновање, навијање и увођење у нита и брдо.¹⁸ На исти начин су се ткали како вунено, тако и платно од конопље. Најпре се направи основа¹⁹, затегну конци и намотају на вратило које се постави на разбој на одређено место, а потом се конци основе повуку, уведу у нита, па у брдо и причврсте за друго вратило које је испред ткаље. Други део конца (потка) се намотава на цеви, цев се ставља у чунак

и на тај начин се потка чунком провлачи кроз основу и платно се тке (ПРЕ БИХ НАПИСАО тка. АЛИ, НЕКА АУТОРКА ОДЛУЧИ). Изаткано платно од тежине (без) се касније употребљава према намени (за израду одевних предмета и текстилног покућства). Са друге стране, од вуне се ткала дебела вунена тканина (сукно).²⁰ Сукно је ткано у четири нита са вуненом и основном и потком. За његову израду се користила црна вуна, а како је црних оваца било доста мање него белих, сукно није ткано сваке године (јер је било потребно сакупити црну вуну). Пошто се изатка, сукно се носило у ваљарице или ваљаонице на ваљање.²¹ Од сукна су сеоски снајдери израђивали панталоне, дуге зимске капуте, цоке (јакне до струка).

Обично је свака жена у кући имала разбој, а ако, пак, то није био случај, разбој се позајмљивао. Ткало се у зимском периоду, када није било рада у пољу, а с обзиром да је разбој увек био намештен у једној соби, кад код би се за то указала прилика (када пада киша и није могуће радити у пољу и сл.). Будући да није било струје радило се према лампама гасарама, а уколико људи нису били у могућности да купе оне са стаклом, користиле су се лампе без стакла (тзв. жиже). Девојчице су већ са петнаест година умеле да ткају за своју девојачку спрему.²² У традиционалној српској култури девојачкој спреми се поклањала велика пажња, па је било важно да се са њеном припремом почне на време. Спрему је сачињавао већи број кошуља, чарапа и разних других одевних

[15] Божидар Никитовић, *Основна школа „Стејпа Стејпановић“ Горња Горевница 1919-1999*. (Горња Горевница: Основна школа „Степа Степановић“, 1999), 133-134.

[16] Према исказу датом аутору текста 23. октобра 2018. године.

[17] Разбоје су израђивали столари.

[18] Братислава Владић-Крстић, *Текстилна радиност Срба у XIX и XX веку*, 143-149.

[19] Основа представља групу разбројаних и укрштених нити затегнутих између два вратила и провичених кроз нићанице уклопљене у паран број нита. Ните су везане за подношке помоћу којих се у основи прави зев и омогућава провлачење нити потке. (Душанка Марковић, *Говор шара. Тилими из збирки Музеја града Новог Сада* (Нови Сад: Музеј града Новог Сада, 2014), 52-53) Нису све жене умеле да, помоћу кочића пободених у земљу, направе основу, па су пређу носиле на сновање у комшилук или, пак, у друго село. Основа је, уколико је било могуће, била вунена. Уколико није било вуне, она је тежана, а у каснијем периоду, када је памук постао доступнији, и памучна.

[20] Драга Радосављевић, *Трнава какве више нема, етнографски записи*, 27-30.

[21] Налазиле су се у склопу воденица и попут њих радиле на погон текуће воде. Вода је јазом ишла до кораба, пролазила кроз ципун и ударала у коло. Коло је покретало ваону са два укрштена паоца који се додирују, спуштају и подижу два дрвена маља који ударају сукно стављено у ступу. Сукно је ваљано 24 сата, а притом је на свака три до четири сата квашено и окретано како би се равномерно увалаало. (Невенка Бојовић, Радован М. Маринковић, *Моравички занатли и занимања*, 46)

[22] Према речима испитаника, девојчице су почињале да се уче ткању већ са навршених десет година, односно чим су ногама могле да дохвате подношке на разбоју. Училе су, пре свега, од мајки, али и тако што гледају како старије жене ткају.

предмета, као и делови текстилног покућства (сламарице, чаршави, ћилими, шаренице, јастуци, серџаде). Како су квалитет и лепота орнамената на девојачкој спреми осликавали не само девојку, већ и читаву породицу, у њену израду је улаган посебан труд, јер ће сваки део из спреме бити детаљно анализиран у новом девојчином дому. Спрема је слагана у сандуке посебно прављене за ту намену и потом запрегом преношена из девојачке у момкову кућу.²³ Како би их заштитиле од мољаца, жене су у сандуке и креденце, у којима су чувани текстилни предмети, стављале листове дувана или ораха. Предмете који су били у свакодневној употреби (пре свега оне на којима се спавало и којима се покривало) су прале, док то није био случај са текстилијама које су имале свечану намену (ћилими и серџаде) како се боје не би разлиле. Њих домаћице ни у ком случају нису прале, већ су их само истресале и проветравале. Посебно је био обичај да се вунене тканине износе напоље на Видовдан.

Ткани предмети

Највећи део тканих предмета припада постелном покућству које је у уској вези са развојем покућства и културом спавања,²⁴ при чему је значајан напредак постигнут појавом кревета. Најпре су у ту сврху коришћене даске положене на ногаре уздигнуте од пода око 50 цм, да би нешто касније ушао у употребу прави кревет од тесане грађе домаће израде, а након Првог светског рата започиње шира употреба столарских кревета.²⁵ У истраживаном крају у употреби су били дрвени и гвоздени кревети, тзв. мадраци,

постављени уза зид. У ретким случајевима, где није било кревета, спавало се на клупама преко којих се постављала „леса“ (полица) од прућа коришћена за сушење шљива.

Појава кревета условила је и појаву *сламарице* која је имала широку примену код сеоског становништва и после Другог светског рата, док су се у градским срединама користили душеци напуњени вуном.²⁶ *Сламарица* или *сламњача*, ткана у целисти од тежине (и основа и потка), постављала се преко кревета и била је састављена из четири или шест пола, у зависности од ширине брда на разбоју. Поле су спајане тежаним концем.²⁷ *Сламарице* су се кроз отвор на средини пуниле сламом, а касније и комишином (цепканом шашом).

У простирке на којима се спавало убрајају се *ирами* и *шежани чаршави*. Међу најстарије простирке спадају *ирами* ткани од тање пређе. Састављени су из две или три поле и простирани преко сламарица. Што се тиче орнаментике, могли су да буду ткани у више боја, на пруге или са цветним мотивима. Саме испитанице нису ткале *ираме*, али се сећају да су их имале њихове мајке и касније свекрве.

У каснијем периоду *ираме* замењују *шежани чаршави* са плетеном еклом (чипком)²⁸ од памука. Постојали су и тзв. *йолуја-мучни чаршави* са памучном основом а тежињавом потком.

Губер је служио за покривање. Изаткан је од најдебље вуне у четири нита и састављен из три поле. За разлику од других текстилија,

[26] Александра Тркља, *Колекција њршених чаршава у Ејнографском музеју у Београду*, 223.

[27] Конац се добијао од тежаних влакана која се извуку за повесмо. Влакна се одреду на вретено што тање и потом упреду у три струке како би конац био тврђи.

[28] Нашивена чипка на крајевима чаршава, од конопље, а касније и од памука, јавља се између два светска рата. Била је бела, али и у некој другој боји, и украшена орнаментима као што су *дејелина њројка*, *дејелина чејворка*, *ружице*, итд. Поред чипке, чаршави су могли бити украшени и везом уз ивицу чаршава индустријским концем у боји. (Александра Тркља, *Колекција њршених чаршава у Ејнографском музеју у Београду*, 224)

[23] Снежана Шапоњић-Ашанин, „Свадба у служби обреда прелаза“, у: *Зборник радова Народне музеја*, XXXVIII (2008): 340-341.

[24] Марина Цветковић, *Домаћа њекстиилна радности у околини Пироја у другој йоловини XIX и у XX веку*, 254.

[25] Бранислав Којић, „Развој куће и културе становања у селима Србије“, у: *Гласник Ејнографској музеја у Београду*, књ. 44 (1980): 61.

вуна коришћена за његову израду није бојена, па су они били искључиво беле боје.

Шареница се користила за прекривање кревета током дана, али и за покривање. Ткана је од танке пређе у четири нита и састојала се из три поле. Орнаментуку су чиниле наизменичне пруге, тј. штрафте или квадратићи у комбинацији две боје, најчешће црној и црвеној или црној и бордо.

Ћилими су служили за прекривање кревета. Ткани су у два нита и састављени су из две поле. У зависности од технике израде и орнаментике, испитанице деле *ћилиме* на тзв. *сџрекаре* (ткане само чунком) и *балучане ћилиме* (ткане чунком и гужвама). Наиме, *сџрекари* су ткани техником чункања при чему се кроз начињени зев основе чунком провлачи нит потке.²⁹ Њихова орнаментика је била једноставна и састојала се од стрека, тј. пруга дуж целе површине *ћилима* која је претежно била црвене боје (слика 1), али исто тако је могла бити и беле боје уколико пређа није бојена. Са друге стране, тзв. *балучани ћилими* су израђени глатком техником клечања (тј. балуком)³⁰ на тај начин што се шара (балук) у виду гужвица уткива у зев основе.³¹ Главни орнаментални елементи могу бити геометријски (у облику правих, испрекиданих, таласастих, цик-цак линија, затим геометријских фигура као што су квадрат, круг, правоугаоник, троугао и ромб), вегетабилни (присутни су различити облици цветних и лисних лозица, као и појединачни цветови, букети, венци, цвеће у вазама), зооморфни (представе животиња) и религијски (крст, путир, свећњак).³² *Ћилими*, али и други ткани предмети, ткани су према

узорку, тј. свака ткаља је, када би код некога видела *ћилим* који би јој се свидео, исти позајмљивала (од комшиница, познаница, рођака, итд.) како би изаткала идентичан. Позајмљени *ћилим* је стајао поред разбоја и то увек увијен у чаршав како се не би испрљао или на неки други начин оштећио. Док је домаћица ткала, откривен је био само онај део *ћилима* који се у том тренутка ради. На тај начин су преузимани мотиви и орнаменти карактеристични за пиротске *ћилиме*³³, као нпр. шара „кецеље“³⁴ као централни орнамент коју чине три идентична назубљена ромба (слика 2) и мотив „коњића“ који подсећа на пиротску шару „врашко колено“ (слике 3 и 4).³⁵ Док су *сџрекари* били у свакодневной употреби, *балучани ћилими* су се користили у свечаним приликама и били су део девојачке спреме.³⁶ Поред тога што су се користили за прекривање кревета, *ћилими* су се качили и поред кревета као заштита од хладноће (како се не би спавало уз хладан зид).³⁷

Ћилимаре су ткане истом техником као и *ћилими сџрекари*, па је, самим тим, и орнаментика била иста (у виду пруга које се шире читавом површином). За разлику

[29] Душанка Марковић, *Говор шара. Ћилими из збирки Музеја града Новог Сада*, 53.

[30] Братислава Владић-Крстић, „Текстиона радиноост у титовоужичком, пожешком и косјерићком крају“, у: *Гласник Етнографског музеја у Београду*, књ. 48 (1984): 120.

[31] Душанка Марковић, *Говор шара. Ћилими из збирки Музеја града Новог Сада*, 53.

[32] Исто, 73-75.

[33] Пиротске *ћилиме* карактеришу строго утврђена правила о начину израде, материјалу и мотивима. Ткани су од двоструко одређене вуне за основу и једноструко за потку без чворова и добро набијене. (Исто, 68)

[34] Ова шара је као аутохтона карактеристична за пиротске *ћилиме*, а инспирисана је мотивима са кецеља домаћица. Форма је стилизована и строго геометријска. (видети у: Елаборат о заштити географске ознаке порекла „Пиротски *ћилим*“ (Пирот: Комисија за вршење контроле израде и производње пиротског *ћилима*, 1995), http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf_ogp/G%2037%20Pirotski%20cilim.pdf (преузето 18. 1. 2019))

[35] Скоро идентичан *ћилим* као на слици 3 са адаптираном шаром „врашко колено“ у нову композицију, у овом случају у виду шаховских поља, може се видети и у збирци *ћилима* Музеја града Новог Сада. (Душанка Марковић, *Говор шара. Ћилими из збирки Музеја града Новог Сада*, 149)

[36] Намена *ћилима* (и других текстилних предмета) одређивала је и избор сировина и орнаментуку којом ће бити украшен, па се тако *ћилими* деле на свакодневне, свечане и ритуалне. Свечани *ћилими*, поред тога што су били део девојачке спреме, украшавали су гостинску собу и коришћени су за декорисање простора за свадбу или неку другу свечану прилику. (Исто, 70)

[37] Кревети су били постављени уз зид.

од *стрекара*, *ћилимаре* су састављене из три поле, па су, будући да су биле шире, служиле за покривање током спавања, а не за прекривање кревета.

Срцаге или *серцаге* (чупави ћилими) рађене су техником чворања, при чему се најпре по целој површини поле изаткају два-три реда чункањем, након чега се у једном реду везују кратки комадићи потке док се не попуни цео ред, а потом се поступак понавља.³⁸ Састављене су из две поле (и основа и потка су од вуне). Користиле су се за прекривање кревета у свечаним приликама (на дан славе или у време неке друге светковине). Попут глатких ћилима и *серцаге* су могле да садрже различите мотиве и орнаменте (слике 5 и 6).

Постељном покућству припадају и *јасџуци*. Унутрашњи јастук је израђен од тежине и напуњен је или вуном или углавном, попут сламарица, комишином (цепканом шашом).

Поред разних покривки и прекривки за кревет ткане су и простирке за под – *крџаре* и *џајоснице*. *Крџаре* (слика 7) су ткане од старих крпа (од старе изношене одеће), исечених тако да буду широке око 1 цм, које се потом се прешивају. Ткане су у два нита. *Пајоснице* су ткане од вуне попут ћилима стрекара у ширини једне ћилимске поле. Будући да се спавало у вајатима у којима је под био од набијене земље, *крџаре* и *џајоснице* су се простирале поред кревета како се не би приликом устајања газило босим ногама по земљи. Тек са појавам патоса ове простирке добијају више декоративну намену.

Међу значајне ткане предмете убрајају се и *џикане џорбе* израђене тако што се једнобојни део ткао чунком, а шаре чунком и гужвама.³⁹ После ткања ћилима, ткаље су настављале са ткањем тканине користећи

[38] Душанка Марковић, *Говор шара. Ћилими из збирки Музеја града Новог Сада*, 55.

[39] На предњој страни шара је најчешће клечана тзв. „ћилимска шара“, док су на другој страни уткане просте пруге. (Милка Јовановић, Јасна Бјеладиновић, *Женска домаћа радност*, 352)

преосталу разнобојну пређу.⁴⁰ Након што се изатка, тканина се преврати и ушије са стране. Торбе су имале исплетен дужи повраз (каиш), израђен од неколико струка разнобојних вунених нити на начин како се праве ужад⁴¹, за ношење преко рамена, или два краћа поврза са једне и друге стране за ношење у руци. Њихова намена је била различита, па су тако постојале ђачке торбе (ђаци су у школу најчешће носили две – у једној књиге, а у другој ручак), чобанске⁴² и свадбарске за ношење чутуре којом се позивало на свадбу⁴³.

Такође, у овим крајевима су се користили и ткани предмети који нису били домаће кућне израде, већ су их израђивале занатлије мутавције: *џокровци* (покривачи за кишу за стоку, пре свега за покривање коња и волова), затим *зобнице*, *колани*, *бисаје* и *вреће*,⁴⁴ а који су могли да се купе на чачанској пијаци. За њихову израду коришћена је козја длака (кострет)⁴⁵ која је све до изласка Закона о забрани чувања коза 1947. године имала широку примену у изради делова покућства.⁴⁶

Извори

Елаборат о заштити географске ознаке порекла „Пиротски ћилим“ (Пирот: Комисија за вршење контроле израде и производње пиротског ћилима, 1995), http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf_ogp/G%2037%20Pirotski%20cilim.pdf (преузето 18. 1. 2019)

[40] Драга Радосављевић, *Трнава какве више нема, етнографски записи*, 67.

[41] Исто.

[42] Служиле за ношење ручка (у чанку - дрвеној пљоснатој посуди са поклопцем), не само када се стока води на испашу, већ и када се иде на било који други рад и рабаџилук.

[43] Свadbарске торбе нису могле имати другу намену.

[44] Невенка Бојовић, Радован М. Маринковић, *Моравички занатлији и занимања*, 109.

[45] Текстилни предмети од кострети ткани су на специјалним мутавцијским разбојима. Козја длака је коришћена као потка, док је основа најчешће била од ланених или конопљаних влакана. (Исто)

[46] Владић-Крстић, *Текстилна радност Срба у XIX и XX веку*, 119.

Литература

Бојовић Невенка, Маринковић Радован М., *Моравички занати и занимања* (Ивањица: Задружно предузеће „Ивањица“; Чачак: Литопапир, 1990)

Владић-Крстић Братислава, „Текстилна радиноост Срба у XIX и XX веку“, *Народна култура Срба у XIX и XX веку. Водич кроз сјалну йосшавку* (Београд: Етнографски музеј, 2003)

Владић-Крстић Братислава, „Текстиона радиноост у титовоужичком, појешком и косјерићком крају“, *Гласник Етнографској музеја у Београду*, књ. 48 (1984)

Јовановић Милка, Бјеладиновић Јасна, „Женска домаћа радиноост“, *Гласник Етнографској музеја у Београду*, књ. 27 (1964)

Којић Бранислав, „Развој куће и културе становања у селима Србије“, *Гласник Етнографској музеја у Београду*, књ. 44 (1980)

Марковић Душанка, *Говор шара. Ђилими из збирки Музеја града Новог Сада* (Нови Сад: Музеј града Новог Сада, 2014)

Никитовић Божићдар, *Основна школа „Стејпа Стејпановић“ Горња Горевница 1919-1999*. (Горња Горевница: Основна школа „Степа Степановић“, 1999)

Радовић Босиљка, „Гајење и обрада лана и конопље у нашем народу“, *Гласник Етнографској музеја у Београду*, књ. 19 (1956)

Радосављевић Драга, *Трнава какве више нема, етнографски записи* (Београд: Етнографски музеј Београд; Завичајно друштво „Трнава“, Библиотека часописа „Врело“, 2002)

Тркља Александра, „Колекција пртених чаршава у Етнографском музеју у Београду“, *Гласник Етнографској музеја у Београду*, књ. 73 (2009)

Цветковић Марина, „Домаћа текстилна радиноост у околини Пирота у другој половини XIX и у XX веку“, *Гласник Етнографској музеја у Београду*, књ. 74-1 (2010)

Шапоњић-Ашанин Снежана, „Свадба у служби обреда прелаза“, *Зборник радова Народной музеја XXXVIII* (2008)

WEAVING CRAFTSMANSHIP IN THE SURROUNDINGS OF ČAČAK

Until the middle of the last century, weaving was the main activity of every woman. Weaving produced fabric for manufacture of garments, as well as home textiles. The raw materials used to make textile items were homemade, of plant (hemp) and animal origin (wool). Different living conditions and favorable conditions for industrial production of cotton in the second half of the 20th century caused the widespread use of cotton, which suppressed the use of hemp textiles.

Usually, every woman had a loom in her house, but, if that was not the case, it used to be borrowed. They used to weave during the winter, when they did not work in the field, but also, since the loom was always kept in one of the rooms, whenever they had a chance (when it rained and it was not possible to work in the field, etc). At the age of fifteen, girls were already able to weave their trousseau, to which a great attention was paid and, therefore, it was important to start its preparation on time. The trousseau consisted of a large number of shirts, socks and other garments and also home textiles (paillasses, sheets, carpets, rugs, pillows, prayer rugs).

Mina JELESIJEVIC

LE TRAVAIL DOMESTIQUE DE TISSAGE DANS LES ALENTOURS DE CACAK

Jusqu'à la moitié même du siècle précédent, le travail domestique de tissage représentait la principale activité de chaque femme. Par le tissage, on fabriquait un tissu pour la confection de vêtements, ainsi que des objets de mobilier en textile. Les matériaux bruts qui s'utilisaient pour la confection des objets en textile furent d'élaboration domestique et cela même d'origines végétales (chanvre) et animale (laine). D'autres conditions de vie et des conditions plus favorables pour la production industrielle du coton dans la deuxième partie du vingtième siècle stipulèrent une utilisation plus vaste des textiles en coton, qui refoulèrent d'utilisation les textiles en chanvre.

Habituellement, chaque femme possédait un métier à tisser dans sa maison et, s'il n'eut pas été le cas, elle empruntait un métier à tisser. On tissait durant les périodes d'hiver, lorsqu'il n'y avait pas de travail dans les champs, mais également puisque le métier à tisser était constamment placé dans une pièce, à chaque fois qu'une occasion se présentait (lorsqu'il pleuvait et que l'on ne pouvait pas travailler dans les champs ou semblable). Les filles savaient dès leur quinze ans tisser pour leur trousseau pour lequel on attachait une attention particulière et, par conséquent, il était important de commencer avec ces préparatifs à temps. Le trousseau était constitué d'un nombre important de chemises, de chaussettes et de divers vêtements, puis de parties de mobilier en textile (paillasses, draps, kilims, sarenice (genre de kilims), oreillers, serdzade (genre de kilims)).

Mina JELESIJEVIC